

А.В.Кентій (Київ)

ДО 60-РІЧЧЯ ІСТОРИКА-АРХІВІСТА В.С.ЛОЗИЦЬКОГО

В шерензі відомих архівістів і керівників архівної справи України другої половини ХХ – початку ХХІ ст. почесне місце належить Володимирі Сергійовичу Лозицькому. З його ім'ям пов'язані складні процеси архівного будівництва після прийняття Верховною Радою УРСР 24 серпня 1991 р. історичної постанови про державну незалежність України.

Як один із керівників Головного архівного управління при Кабінеті Міністрів України, він стояв у витоків розроблення основ відповідного національного законодавства, створення сучасної мережі державних архівів та її інтегрування в систему міжнародних архівних установ, доклав багато зусиль до піднесення авторитету українських фахівців серед їх зарубіжних колег.

Народився Володимир Сергійович 1 лютого 1948 р. у с. Макіївка Носівського району Чернігівської області, в селянській родині. Від своїх батьків В.С.Лозицький успадкував любов до рідного краю, шану до праці, повагу до оточуючих. У нього сформувався характер працюючої й цілеспрямованої людини.

Прийшовши після служби в армії до Інституту історії партії при ЦК Компартії України (січень 1970) на посаду оператора, він став секретарем комсомольської організації, а вже в березні 1975 р., у віці 27 років, Володимира Сергійовича було призначено заступником директора інституту з адміністративно-господарських питань. Із того часу всі його помисли і зусилля були спрямовані на модернізацію технічних засобів у справі історико-партійних досліджень, поліпшення умов зберігання документів партійного архіву ЦК Компартії України. В.С.Лозицький став одним із найактивніших ініціаторів будівництва нового приміщення для архіву. Він за підтримки керівництва Інституту – В.І.Юрчука, Ю.В.Бабка, В.М.Мазура, І.Ф.Кураса – зумів переконати у цьому не лише керівництво Управління справами ЦК Компартії України, а й ЦК КПРС. Для цього неодноразово вирушав до Москви для затвердження проектно-кошторисної документації та фінансування спочатку спорудження будинку партійного архіву, а згодом і нового приміщення Інституту історії партії при ЦК Компартії України по вул. Кутузова, 8 (нині Інститут політології та етнонаціональних відносин НАНУ).

Роботу на керівній посаді в інституті він успішно поєднував із навчанням. Отримавши вищу освіту на історичному факультеті Київського державного університету ім. Т.Г.Шевченка, Володимир Сергійович розпочав працю над кандидатською дисертацією «Засоби масової інформації й пропаганди України в роки Великої Вітчизняної війни 1941 – 1945», яку успішно захистив у 1984 р.

В 1988 – 1990 рр. В.С.Лозицький – на той час старший науковий співробітник сектору партійного архіву Інституту політичних досліджень ЦК Компартії України – одним із перших у республіці виступив із науковими публікаціями з так званих «білих плям» історії України, зокрема «Політика українізації в 20–30 роках: історія, проблеми, уроки», політична біографія В.К.Винниченка, трагічні сторінки життя М.Хвильового та інші, котрі стали помітними не лише серед науковців, а й широкого загалу громадськості.

У березні 1991 р. В.С.Лозицького було висунуто на відповідальну посаду заступника начальника Головного архівного управління при Раді Міністрів УРСР. Ділові та організаторські здібності його особливо розкрилися після проголошення державної незалежності України. Він безпосередньо очолював республіканську комісію з організації передачі архівів колишньої Компартії України до системи відповідних державних установ, з реалізації масштабних заходів щодо введення в науковий обіг раніше закритих фондів. Як заступник начальника Головного архівного управління при Кабінеті Міністрів України, Володимир Сергійович багато зробив для забезпечення збереження документів Національного архівного фонду, вдосконалення їх обліку. Він також особисто займався питанням передачі до державних архівів деяких документальних зібрань української діаспори, для чого неодноразово виїздив за кордон. Завдяки його зусиллям Національний архівний фонд України поповнився архівами Державного центру УНР в екзилі (Канада, 1996 р.), Надзвичайної дипломатичної місії УНР у Швейцарії (Берн, 1998 р.), низки відомих громадсько-політичних українських діячів. Певний час він очолював Спілку архівістів України.

Значний внесок В.С.Лозицький вніс у подальшу інтеграцію державної архівної служби України до міжнародних відповідних установ. У 1992 р. в Парижі він виступив перед комісією ЮНЕСКО, де доповів про стан архівних документів, що безпосередньо постраждали від наслідків аварії на Чорнобильській АЕС, і необхідність надання міжнародної допомоги й підтримки для їх зберігання та деактивації.

Його запрошують виступати з доповідями про актуальні проблеми новітньої історії України, її джерельну базу Колумбійський (Нью-Йорк), Стенфордський університети і Гуверський інститут (Каліфорнія, США), Історичний інститут Краківської вищої педагогічної школи (Польща), Міжнародна асоціація єврейської генеалогії (Ізраїль) й ін.

В середині 1990-х рр. він обирається членом виконкому Міжнародної ради архівів, заступником голови Європейського бюро архівів, восени 1996 р. репрезентує Україну на Міжнародному конгресі архівів у Пекіні.

Роботу в Головархіві України Володимир Сергійович вдало поєднував із посадою завідуючого кафедрою архівознавства Національного університету культури та мистецтв (1996–2000), сприяв поповненню лав українських архівістів загоном молодих і талановитих фахівців.

Організаційний талант В.С.Лозицького, його смак до наукової роботи особливо яскраво розкрився з весни 2000 р., коли він очолив Центральний державний архів громадських об'єднань України. Під його вмільм керівництвом ЦДАГО став провідною архівною установою щодо публікації документів із модерної історії України, які схвально зустрінуті науковою громадськістю.

Він є головою редколегій, членом колективів авторів-упорядників низки збірників та матеріалів, науково-довідкових видань. Серед них: «Четверта конференція Комуністичної партії (більшовиків) України. 17–23 березня 1920 р.», «Літопис Української повстанської армії. Нова серія» тт.3–7 (Київ; Торонто, 2001–2003), «Літопис УПА. Нова серія, т. 10. Життя і боротьба генерала «Тараса Чупринки» (1907 – 1950)» (Київ; Торонто, 2007), «Я б'ю в дзвін, щоб зрушити справу ОУН з мертвої точки... Невідомі документи Організації українських націоналістів. Рік 1930 (Листування Голови Проводу ОУН Є.Коновальця і секретаря ПРУН В. Мартинця)» (К., 2003), «Визвольні змагання очима контррозвідника (Документальна спадщина Миколи Чеботаріва)» (К., 2003), «Україна партизанська. 1941 – 1945. Партизанські формування та органи керівництва ними» (К., 2001) і багато інших.

В.С.Лозицький є також автором цікавої науково-документальної праці «Політбюро ЦК Компартії України: історія, особи, стосунки. 1918 – 1991» (К., 2005), котра викликала великий інтерес не лише в Україні, а й за її межами. У співавторстві ним підготовлене наукове видання «Війна без пощади і милосердя. Партизанський фронт у тилу вермахту в Україні. 1941 – 1944» (К., 2005).

Перу Володимира Сергійовича належить понад 80 наукових та документальних праць із модерної історії України, архівознавства. Він – кандидат історичних наук, доцент, заслужений працівник культури України, нагороджений орденом «За Заслуги» III ст., лауреат премії Національної академії наук України за краще історичне дослідження подій Великої Вітчизняної війни 1941–1945 рр. в Україні, має інші відзнаки.

В.С.Лозицький входить до складу редколегій видання «Літопис УПА. Нова серія», журналу «Архіви України», щорічника «Україна дипломатична» й ін. Він є членом колегії Державного комітету архівів України, Координаційної ради при Президентові України з підготовки заходів у зв'язку з 75-ми роковинами голодомору 1932 – 1933 рр.

Свій 60-річний ювілей Володимир Сергійович зустрів у розквіті творчих сил. Наукова громадськість очікує від нього нових здобутків у науково-видавничій та архівній діяльності, популяризації документів Національного архівного фонду України для патріотичного виховання молодого покоління держави. Друзі, колеги і соратники бажають ювіляру щасливого життя, нових творчих звершень.

Н.Ханенко-Фрізен (Київ – Саскатун (Канада))

ПРОЕКТ «УСНА ІСТОРІЯ ДЕКОЛЕКТИВІЗАЦІЇ В УКРАЇНІ 1990-х рр.: СЕЛЯНСЬКИЙ ДОСВІД»

Започаткований у листопаді 2007 р. новий проект з усної історії здійснюється центром досліджень української спадщини Саскачеванського університету (ЦДУС), що провадить свою діяльність із 1999 р. за підтримки коледжу св. Томаса Мора. 26 грудня 2007 р. та 1 березня 2008 р. в Києві, в Інституті історії України НАН України, відбулися організаційно-методичні семінари, на яких учасники проекту обговорили різні його аспекти, узгодили методичні засади та представили результати першої фази роботи.

Дослідники. Проект здійснюється за сприяння Української асоціації усної історії та у співпраці з вищими навчальними закладами, де проходить навчально-наукова робота з усної історії (кафедра історії України Полтавського державного педагогічного університету ім. В.Г.Короленка (*Ю.Волошин*), кафедра українознавства Харківського національного університету ім. В.Н.Каразіна (*Г.Гринченко*), навчально-науковий центр усної історії при Переяслав-Хмельницькому державному педагогічному університеті ім. Г.Сковороди (*Т.Нагайко*), кафедра історії Національного університету «Кієво-Могилянська академія» (*Н.Шліхта*), кафедра історії та теорії соціології Львівського національного університету ім. І.Франка (*Т.Лапан*), кафедра археології та етнології Одеського національного університету ім. І.Мечникова (*О.Пригарін*)).

До збору польових матеріалів та проведення інтерв'ю запрошено десятиох інтерв'юєрів – студентів та аспірантів, які мають навички інтерв'ювання у ділянці усної історії та досвід польової роботи у відповідних регіонах України.

Перша фаза дослідження (2008 р.) передбачає проведення розгорнутого опитування респондентів-оповідачів в АР Крим, Дніпропетровській, Київській, Львівській, Одеській, Миколаївській, Полтавській, Рівненській, Тернопільській та Харківській областях. На другому етапі проекту